

Asia: VN/4219/2023

Lausuntopyyntö peruspankkipalvelu- ja luottolaitoslainsäädännön muutostarpeista

I Peruspankkipalvelut, käteisen saatavuus ja käytettävyys

Ovatko yllä mainittuihin peruspankkipalveluihin kuuluvat palvelut, joita pankeilla on velvollisuus tarjota kuluttaja-asiakkaille, riittäviä? Tulisiko joistain ko. palveluista luopua vai tulisiko niitä lisätä? Jos kyllä, mitä?

Peruspankkipalveluita tulisi lisätä, niin että luonnollisten henkilöiden lisäksi näitä palveluita voisivat saada myös yhdistykset ja pienyritykset.

Ovatko peruspankkipalveluiden saatavuus ja laatu tällä hetkellä riittäviä (tilien ja maksupalveluiden saatavuus, konttoreiden aukioloajat, muut palveluajat, henkilökohtaisten ja sähköisten palveluiden saatavuus ja käytettävyys, jne.)?

Peruspankkipalveluiden saatavuus ja laatu eivät tällä hetkellä vastaa tarpeita. Konttorit ovat auki liian harvoin ja liian vähän aikaa. Myöskään henkilöstöä ei ole aukioloaikoina riittävästi paikalla.

On ihmisiä, joilla ei ole luottotietojen menetyksen, köyhyyden, vammaisuuden, korkean iän, kielitaidon puutteen tai puutteellisten digitaalitojen vuoksi mahdollisuutta hoitaa pankkiasioitaan sähköisesti, vaan he tarvitsevat konttoripalveluita. On kohtuutonta seisottaa ihmisiä tunteja ulkona ja konttorin sisällä niinä harvoina aikoina, kun konttorit ovat auki.

Peruspankkipalveluiden, eritoten sähköisten tunnistusvälineiden, yhdenvertainen saatavuus (LLL 15:6) ei tällä hetkellä toteudu myöskään sellaisten vammaisten henkilöiden kohdalla, jotka tarvitsevat sähköisten tunnistusvälineiden käyttämiseen vammansa vuoksi toisen henkilön apua. Verkkopankkitunnusten saaminen on digitalisoituneessa yhteiskunnassa äärimmäisen tärkeää jo pelkästään viranomaisasiointin kannalta (esim. OmaKannassa sekä Kelan ja erottajan palveluissa asiointi). Henkilö, jolla ei ole vahvan sähköisen tunnistautumisen välineitä, ei pääse OmaKantaan, eikä sitä voi käyttää henkilön puolesta edes edunvalvoja. Tämä aiheuttaa hankaluuksia esimerkiksi monille kehitysvammaisille ja vastaavaa tukea tarvitseville ihmisille. Koska suurin osa sähköisistä palveluista tapahtuu tunnistautumisella, jossa myös usein käytetään pankkitunnisteita, on vaikeaa hoitaa asioita, jos ei saa pankkitunnuksia esim. vamman vuoksi.

Tunnistautumisessa on jo nyt haasteita. Suomessa on yli 450 000 yli 16-vuotiasta ihmistä, jotka elävät ilman pankkitunnuksia. Riskienhallintaan vetoamalla ihmisille voidaan jättää myöntämättä pankkitunnukset ym. tunnistautumisen muodot, mikä hankaloittaa asiointia merkittävästi. Digitaalinen henkilöllisyystodistus saattaa korjata osan ongelmista, vaan ei kaikkia. Tähän liittyy useita ongelmia: Tähän tarvitaan erillinen laite, mikäli henkilö ei käytä älylaitteita. Tämä niin kutsuttu luonnollisen henkilön tunnistusväline (<https://vm.fi/kysymyksiä-ja-vastauksia-digitaalisen-henkilöllisyyden-hankkeesta>) tulee toimimaan ainoastaan julkisella sektorilla. Yksityisen sektorin odotetaan kehittävän omia vahvoja tunnistautumisen metodeja. On myös epäselvää missä määrin julkisillakaan toimijoilla on veloitetta ottaa käyttöön tätä tunnistautumismenetelmää. Palveluna tämä on myös maksullinen. Pankkitoimintaa kehitettäessä onkin tärkeää huomioida myös digitaalisen henkilöllisyystodistuksen puutteet ja heikkoudet.

Tunnistautumisessa tulisi huomioida esimerkiksi YK:n vammaisyleissopimuksen vaatimukset esteettömyydestä ja saavutettavuudesta sekä mahdollisista kohtuullisten mukautusten tarpeista. YK:n vammaisyleissopimuksen vammaisuus käsite on hyvin laaja ja siinä katsotaan, että esteet yhteiskuntaan osallistumiseen syntyvät vuorovaikutuksessa ympäröivän toimintaympäristön kanssa. Esimerkiksi puutteelliset pankkipalvelut tai tunnistautumisen haasteet voivat muodostaa tämänkaltaisia esteitä. Nämä esteet haittaavat sekä vammaisten henkilöiden asioiden hoitoa että omaisten pyrkimyksiä hoitaa asioita.

Identiteettivarkauksien taloudellisia riskejä voitaisiin vähentää, mikäli sähköinen tunnistautuminen voisi olla erillään pankkipalveluihin pääsystä. Tästä on hyviä kokemuksia esimerkiksi Virossa.

Tilin avaaminen ei onnistu kovin nopeasti, vaan aikaa pankkiin saattaa joutua odottamaan viikkoja. Monien iäkkäiden ja vammaisten, niin lasten kuin aikuisten, kanssa täytyy myös varmistaa konttorin esteettömyys. Tilin avaamisessa ja pankkitunnuksen saamisessa henkilölle (iästä riippumatta), jolla on yksistään tai yhtenä vammaa älyllinen kehitysvamma, on hankalaa.

Pankkipalveluita tulee tarvittaessa mukauttaa ja varmistaa niiden toimivuus myös apuvälineiden käyttäjille. Myös toimintarajoitteisten, henkilökohtaisen avustajan avulla itsenäistä elämää elävien henkilöiden, tulee voida käyttää perusmaksutiliä ja siihen liittyviä palveluita sekä sähköisen tunnistamisen palveluita. Henkilökohtaisen avustajan käytön salliminen pankkipalveluita käytettäessä mukaan lukien sähköinen tunnistautuminen voi olla ainoa keino, jolla toimintarajoitteinen henkilö voi käyttää pankkipalveluita ja muita sähköistä tunnistautumista edellyttäviä palveluita ja on näin ollen välttämätön mukautus pankkipalveluiden käytön mahdollistamiseksi ja asiakkaan yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi. Selvyyden vuoksi on todettava, että henkilökohtaisen avun käyttäjä määrittelee, miten häntä avustetaan ja pankkipalveluissa kyse on teknisestä tunnusluvun näpyttelystä. Henkilökohtaiselle avustajalle ei luovuteta käyttöoikeutta pankkitiliin. Myöskään valtakirjaratkaisu ei ole hyvä, koska henkilökohtaisia avustajia voi olla samanaikaisesti useita, ja he voivat vaihtua, eikä pankki saa välttämättä tästä riittävän ajoissa tietoa.

Vammaisjärjestöihin tulee yhteydenottoja, joissa kerrotaan, että pankit katsovat pääsääntöisesti, että tunnuksen käyttäminen avustettuna samastuu tunnuksen luovuttamiseen toisen henkilön käyttöön, ja tunnuksen myöntämisen katsotaan tästä syystä olevan vastoin maksupalvelulain (30.4.2010/290) 53 §:ää ja vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (7.8.2009/617) 23 §:ää. Pankit vetoavat muun muassa siihen, että näiden erityislakien soveltaminen menee yleislain, eli luottolaitoslain soveltamisen edelle, jolloin LLL 15:6:n vaatimus peruspankipalveluiden yhdenvertaisesta ja syrjimättömästä tarjoamisesta ikään kuin ohitetaan.

Pankkien tulisi myöntää pankkitunnukset kaikille pankeille yhteisten säännösten perusteella. Pankkitunnusten saamiseen liittyen on eri pankeilla erilaisia vaatimuksia esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilöllä on edunvalvoja. Yksi pankki on lähettänyt tunnukset edunvalvojan pyynnöstä, toinen on edellyttänyt edunvalvojan ja päämiehen yhdessä asiointia pankin konttorissa. Tällainen vaatimus asettaa asiakkaat eriarvoiseen asemaan ja voi olla jopa mahdoton toteuttaa vaikeasti liikuntavammaiselle tai muutoin toimintarajoitteiselle henkilölle.

Pankkiautomaattien esteettömyys tulee huomioida: pyörätuolia käyttävien liikuntavammaisten henkilöiden ja muulla tavoin toimintarajoitteisten henkilöiden tulee voida asioida pankkiautomaatilla ilman avustajaa. Lisäksi pankkiautomaatteihin on saatava laajasti puhesyntetisaattori, jolloin näkövammaisen henkilö voi asioida pankkiautomaatilla itsenäisesti. Osassa pankkiautomaateista tämä on mahdollista.

Erityislakien ensisijaisuutta koskevan kollisionormin (*lex specialis*) soveltaminen ei ole näissä tilanteissa lainkaan yksiselitteinen ratkaisu, sillä LLL 15:6 on perus- ja ihmisoikeusliitännäinen säännös (Suomen normihierarkiassa ns. *lex superior*). Oikeuskirjallisuudessa on yleensä katsottu, että tilanteessa, jossa normihierarkiassa korkeammalla oleva yleissäännös on ristiriidassa alemman erityissäännöksen kanssa, puolletaan *lex superior* -normin ensisijaisuutta.

Vuonna 2017 voimaan tulleen LLL:n muutoksen (1054/2016) yhtenä tarkoituksena oli helpottaa eri tavoin toimintarajoitteisten henkilöiden pankkitunnusten saamista. LLL 15:6:n perusteluissa (HE 123/2016 vp, s. 33) todetaan nimenomaisesti, että toimintarajoitteisten henkilöiden yhdenvertainen kohtelu voi edellyttää palveluiden mukauttamista muun muassa niin, että avustajan käyttö sallitaan. Sekä yhdenvertaisuuslaki että Suomea laintasoisena velvoittava YK:n vammaisyleissopimus edellyttävät kohtuullisten mukautusten tekemistä, jotta eri tavoin vammaiset henkilöt voivat yhdenvertaisesti muiden ihmisten kanssa muun muassa käyttää yleisesti tarjolla olevia palveluita. Kohtuullisten mukautusten epääminen on kiellettyä syrjintää.

Jo nyt voimassa olevan lainsäädännön perusteella peruspankkipalveluiden, mukaan lukien sähköisten tunnistautumismenetelmien käytössä tulisi siten kohtuullisena mukautuksena sallia avustajan käyttäminen tosiallisen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi. Koska näitä mukautuksia ei nykyisin pääsääntöisesti kuitenkaan tehdä, asiaa koskevaa lainsäädäntöä tulisi täydentää niin, että oikeudesta käyttää avustajaa peruspankkipalveluissa säädettäisiin nimenomaisesti.

Sääntelyä näiltä osin uudistettaessa lähtökohdaksi on otettava YK:n vammaisyleissopimus, jonka 12 artiklassa turvataan jokaisen vammaisen henkilön oikeus käyttää omaa oikeudellista kelpoisuuttaan ja saada tähän mahdollisesti tarvitsemaansa tukea. Avustettuna toimiminen ei oikeudellisesti tarkoita vammaisen henkilön puolesta toimimista. Toisen ihmisen antama tuki on esimerkiksi monille kehitysvammaisille ja vastaavaa tukea tarvitseville ihmisille välttämätöntä, jotta he voivat toimia esimerkiksi pankkipalveluissa itse siten kuin Suomea sitova perus- ja ihmisoikeusnormisto edellyttää.

Toisen henkilön apua pankkipalveluiden käyttämiseen vammaisilla ihmisillä on pankkitunnusten saamisen lisäksi joskus haasteita myös muiden peruspankkipalveluiden, kuten pankkikortin ja jopa käyttötilin saamisen kanssa. Myös näitä palveluita tulisi myöntää yhdenvertaisesti sallien niiden käyttöön vammaisille ihmisille tarvittava apu.

Onko peruspankkipalveluiden hinnoittelu kuluttaja-asiakkaille käsityksenne mukaan oikeasuhtaista?

Hinnoittelu ei kaikilta osin ole oikeasuhtaista. Esim. läks tai vamainen henkilö, joka ei kykene/ voi hoitaa pankkiasioitaan digitaalisesti tai seistä pitkään jonottamassa konttorille, joutuu jonottamaan maksulliseen puhelinpalveluun päästäkseen joskus pitkiäkin aikoja. Jos käytössä ei ole verkkopankkia, maksavat tilikyselyt automaattilla 1-2 ilmaisen käynnin jälkeen paljon, verrattuna siihen, että niitä voi verkkopankin kautta katsoa ilmaiseksi. Laskujen maksuista perittävät kappalehintaisten maksut ovat liian suuria. Mainitut palvelumaksut saattavat viedä kuukausittain huomattavan osan vähävaraisen henkilön käytettävissä olevista varoista.

Onko peruspankkipalveluita vastaavien palveluiden hinnoittelu yrityksille ja muille yhteisöille (kuten yhdistykset) käsityksenne mukaan oikeasuhtaista?

Maksut ovat yhdistyksille liian suuria. Kuukausimaksut ja korttimaksut tilanteissa, joissa yhdistyksissä niitä ei ole tarve käyttää usein, ovat kohtuuttoman suuria. Silti edellytetään, että yhdistyksillä on pankkitili palveluineen.

Tällä hetkellä luottolaitoksilla on velvoite tarjota peruspankkipalveluita kuluttajille. Onko tämä peruspankkipalveluiden tarjoamisvelvoite riittävä vai tulisiko velvoitetta laajentaa myös muita toimijaryhmiä koskeväksi (esimerkiksi yhdistykset, mikro- ja pienyritykset, muut yritykset)?

Tulisi laajentaa myös yhdistyksille, mikro- ja pienyrityksille. Jos luottolaitokset tarjoaisivat peruspankkipalveluitaan myös yhdistyksille, se lisäisi yhdistysten mahdollisuuksia valita itselleen tarkoituksenmukainen palveluntarjoaja. Vammaisten henkilöiden keskuudessa on paljon yhdistystoimintaa, pienimuotoista tai vähän isompaa yritystoimintaa. Vammaisten henkilöiden on muita vaikeampi työllistyä, niinpä yritystoiminta on heille muita useammin vartenotettava vaihtoehto. Suuret pankkitoimikulut ja joustamattomat pankkipalvelut voivat osaltaan haitata sujuvaa yritystoimintaa tai sen aloittamista.

Tulisiko pankeille asettaa tietty asiakaspalveluvelvoite (esimerkiksi edellytys asiakkaiden tiedusteluihin vastaamiseen tietyssä aikataulussa)? Tulisiko velvoite asettaa pelkästään peruspankkipalveluihin, joihinkin muihin palveluihin vai kaikkiin pankkipalveluihin liittyen?

Pankeilla tulisi olla peruspankkipalveluissa nykyistä kattavampi ja nopeampi asiakaspalveluvelvoite. Sekä sähköisesti, puhelimitse että pankkikonttoritoiminnassa.

Asiakaspalveluvelvoitteen asettamista on pidettävä lähtökohtaisesti kannatettavana asiana. Asiakaspalveluvelvoitteeseen tulisi kuulua valmius palvella myös eri tavoin vammaisia asiakkaita esimerkiksi asiointia eri tavoin mukauttamalla ja helpottamalla henkilön tarpeiden mukaisesti.

Mahdollisia muita huomioita?

-

Ovatko käteisnostopalvelut riittäviä ja kohtuuhintaisia?

Pankkiautomaatteja on vähennetty. Onneksi monissa kaupoissa on myös käteisnostomahdollisuus, vaikkakin tämä voi olla turvattomampi vaihtoehto iäkkäille ja/ tai vammaisille asiakkaille. Avoimessa nostotilanteessa kassalla on vaara, että joku kortin tunnusluku viedään tai asiakas joutuu ryöstön kohteeksi.

Ovatko käteistalletuspalvelut riittäviä ja kohtuuhintaisia?

Konttoripalveluja on karsittu, joten käteistalletusautomaatteja tulisi olla enemmän saatavilla kuin mitä niitä on tällä hetkellä. Lisäksi käteistalletusautomaattien tulee olla sellaisia, että kaikki voivat niitä käyttää.

Miten näette käteispalveluiden kehittyvän tulevaisuudessa ja kuinka niiden riittävä saatavuus voitaisiin turvata?

-

Jos käteisen nostopalveluiden tarjoamiselle asetettaisiin tarkennettu velvoite, millaisia kriteerejä sille pitäisi asettaa (esim. konttoripalveluiden saatavuus, automaattien lukumäärä, maantieteellinen kattavuus)?

-

Jos käteisen talletuspalveluiden tarjoamiselle asetettaisiin tarkennettu velvoite, millaisia kriteerejä sille pitäisi asettaa (esim. konttoripalveluiden saatavuus, automaattien lukumäärä, maantieteellinen kattavuus)?

-

Mahdollisia muita huomioita?

-

Hyväksytäänkö käteistä maksuvälineenä riittävästi?

Tällä hetkellä kyllä.

Miten näette käteisen käytettävyyden kehittyvän jatkossa ja kuinka sen hyväksyttävyyttä maksuvälineenä voitaisiin turvata?

Käteisrahan käytettävyys tulee todennäköisesti vähenemään ja yhä enemmän siirrytään korttimaksuihin, mobiilimaksuihin, verkkomaksamiseen.

Jos käteisen hyväksynnälle maksuvälineenä asetettaisiin velvoite, tulisiko se asettaa kaikille kaupoille/yrityksille vai vain osalle niistä (esim. päivittäistavarakaupoille asetettaisiin velvoite, erityistavarakaupalle ei)?

Ainakin päivittäistavarakaupoilla ja apteekeilla tulisi olla velvoite käteisen hyväksyntään maksuvälineenä.

Mahdollisia muita huomioita?

-

Tulisiko käteisautomaattipalvelujen tarjoamisesta tehdä Suomessa toimilupaa tai palveluntarjoajan rekisteröintiä edellyttävää toimintaa?

Tulisi. Samassa yhteydessä tulisi määrittää maksimimaksu, joka nostokerrasta voidaan veloittaa.

II Asiakkaansuoja pankkipalveluissa

Jos hyvän pankkitavan säännöstä olisi näkemyksenne mukaan kehitettävä, miten sitä tulisi kehittää?

-

Olisiko hyvän pankkitavan sisältöä syytä täsmentää lain tasolla esimerkiksi ei-tyhjentävällä luettelolla tietystä seikoista, joita hyvään pankkitapaan erityisesti kuuluu tai jotka ovat hyvän pankkitavan vastaisia (vrt. kuluttajansuojalain 7 luvun 13 §:ssä säädetty hyvä luotonantotapa)?

-

Mitä eri elementtejä hyvään pankkitapaan tulisi katsoa kuuluvaksi? Täydentäisikö hyvä pankkitapa muihin palveluihin (kuten luotonanto ja sijoituspalvelut) liittyvää sääntelyä? Entä tulisiko hyvän pankkitavan kautta pyrkiä esimerkiksi ohjaamaan pankkien asiakaspalvelun laadun tai saatavuuden vähimmäistasoa?

-

Millä tavalla eri asiakasryhmät tulisi huomioida hyvässä pankkitavassa (esim. kuluttajat, pienyritykset, ei-kaupalliset yhdistykset, muut yritykset ja yhteisöt)?

-

Hyvän pankkitavan säännöksestä ei ilmene, mikä on hyvän pankkitavan suhde muihin vastaavan tyyppisiin säännöksiin, kuten kuluttajansuojalain mukaiseen hyvään luotonantotapaan (kuluttajansuojalain 7 luvun 13 §). Mikä asema hyvällä pankkitavalla tulisi olla suhteessa muuhun lainsäädäntöön kuin luottolaitoslakiin?

-

Tulisiko hyvän pankkitavan mukaisuutta arvioida ainoastaan luottolaitoksen toiminnan kannalta kokonaisuutena vai tulisiko sen selkeämmin koskea veloitteena myös yksittäisissä asiakas- ja sopimussuhteissa kokonaan tai joiltakin osin?

-

Muita huomioita hyvän pankkitavan säännöksen ajantasaisuudesta ja jatkokehittämistarpeista?

-

Onko luottolaitoslakiin sisältyvä markkinointisäännös selkeä suhteessa muuhun markkinointia koskevaan sääntelyyn vai voisiko luottolaitoslakiin sisältyvän markkinointisäännöksen suhdetta muuhun lainsäädäntöön selkeyttää? Jos kyllä, miten?

-

Onko nykyinen yleisluontoinen markkinointisäännös tarkoituksenmukainen nykyisen tyyppisessä muodossa vai tulisiko siihen sisältyvien veloitteiden sisältöä jollakin tavalla tarkentaa säännöksessä? Jos kyllä, miten?

-

Onko nykyinen sopimusehtoja koskeva yleisesti ottaen riittävän selkeä sekä luottolaitoksen että asiakkaan näkökulmasta? Tulisiko säännöstä täsmentää? Jos kyllä, koskeeko sääntelyn täsmentämistarve ainoastaan säännöksen sanamuotoa vai myös asiasisältöä?

Sopimusehtoja koskevassa säännöksessä määritellään, minkä tyyppiset ehdot luottolaitosten sopimuksissa on katsottava kohtuuttomiksi. Kohtuuttomuuden arvioinnissa on keskeistä, millä tavalla sopimusehto vaikuttaa asiakkaan oikeuteen ryhtyä sopimussuhteeseen muun elinkeinonharjoittajan kanssa. Lisäksi kiellettyjä ovat sopimusehdot, jotka eivät kuulu luottolaitoksen toimintaan. Kohdistuuko säännös näkemyksenne mukaan oikean tyyppisiin sopimusehtoihin tarkoituksenmukaisella tavalla? Rajoittaako säännös joitakin sopimusehtoja liikaa? Minkä tyyppiset sopimusehdot tulisi tässä tapauksessa jättää säännöksen soveltamisen ulkopuolelle? Jättääkö säännös katveeseen ongelmalliseksi havaittuja sopimusehtoja? Minkä tyyppiset sopimusehdot tulisi tässä tapauksessa sisällyttää säännöksen piiriin?

-

Sopimusehtosäännös koskee nykyisessä muodossaan kaikkia asiakasryhmiä. Tulisiko eri asiakasryhmät (esimerkiksi kuluttajat, pienyritykset, yhdistykset, muut yritykset ja yhteisöt) huomioida kohtuuttomuuden arvioinnissa tarkemmin? Jos kyllä, miten?

-

Mahdollisia muita havaintoja ja huomioita sopimusehtoja koskevasta säännöksestä?

-

Luottolaitoslain 15 luvun 3 §:n 2 momentissa säädetään luottolaitoksen velvollisuudesta toimittaa vakiosopimusehdot Finanssivalvonnalle. Onko voimassa oleva säännös toimiva erityisesti niissä tilanteissa, joissa luottolaitos toimii rajat ylittävästi sivuliikerakenteella?

-

Mahdollisia muita havaintoja ja huomioita luottolaitosten asiakkaansuojaan liittyvästä sääntelystä (erityisesti LLL 15 luku) ja sääntelyn kehittämistarpeista?

-

1. Laki luottolaitostoiminnasta (610/2014, luottolaitoslaki)

Luottolaitoslain 5 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään talletuspankille ja luottoyhteisölle sallitusta liiketoiminnasta. Huomioitanne säännöksen ajantasaisuudesta ja jatkokehittämistarpeista?

-

Luottolaitoslain 5 luvun 9 §:ssä säädetään, että luottolaitoksella on oltava Suomessa pääkonttori ja vähintään yksi kiinteä toimipaikka. Huomioitanne säännöksen ajantasaisuudesta ja jatkokehittämistarpeista?

-

Luottolaitoslain 5 luvun 3 ja 4 §:ssä säädetään kiinteistöomistuksia koskevista rajoituksista. Huomioitanne säännöksen ajantasaisuudesta ja jatkokehittämistarpeista, ottaen huomioon myös luottolaitosten mahdollisuus sijoittaa kiinteistöomaisuuteen kiinteistörahastojen kautta?

-

Luottolaitoslain 5 luvun 5 ja 6 §:ssä säädetään poikkeuksista omien osakkeiden hankinta- ja rahoituskieltoon. Miltä osin nämä säännökset ovat edelleen tarpeellisia ottaen huomioon omien osakkaiden rahoituskiellon sisältyminen EU:n vakavaraisuusasetukseen?

-

Luottolaitoslain 7 luvun 7 §:ssä säädetään yleisestä velvoitteesta pitää saatavilla internetsivuillaan selostus siitä, miten luottolaitos noudattaa hallinto- ja ohjausjärjestelmiä koskevia vaatimuksia. Lain 8 luvun 15 §:ssä puolestaan säädetään palkitsemisjärjestelmiä koskevasta julkistamisvaatimuksesta.

Pörssilistattuja luottolaitoksia koskevat myös listayhtiöiden hallinnointikoodista ilmenevät suositukset mm. tietojen nähtävillä pitämisestä. Keskuskauppakamari on julkaissut kannanottonaan suosituksen siitä, että suurimmat listaamattomat yhtiöt noudattaisivat soveltuvin osin pörssiyhtiöille annettua hallinnointikoodia.

Yleisten havaintojen perusteella erityisesti ei-pörssilistattujen luottolaitosten hallintojärjestelmästä ja palkitsemisesta julkistettavien tietojen sisällössä on vaihtelua.

Mitä kehittämistarpeita hallinto- ja ohjausjärjestelmiä koskevien tietojen julkistamiseen velvoittavassa sääntelyssä on tällä hetkellä? Onko nykytila riittävä?

-

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säädetty velvoitteesta arvioida luottolaitoksen johtoon kuuluvien henkilöiden sopivuus ja luotettavuus viranomaisen toimesta ennen valintapäätöksen tekemistä (ns. ex ante -arviointi). Näin ollen johdon sopivuuden ja luotettavuuden arvioinnin valvonta on luonteeltaan lähtökohtaisesti jälkikäteisvalvontaa. Ellei tuleva luottolaitosdirektiivi harmonisoi tätä kysymystä kaikissa EU-maissa, tulisiko Suomessa siirtyä luotettavuuden ja sopivuuden arviointiin liittyen ennakkolliseen viranomaisvalvontaan?

-

Hallintoneuvostot ovat tyypillisiä toimielimiä erityisesti osuuspankeissa. Hallintoneuvoston yleisenä tehtävänä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa luottolaitoksen hallintoa. Hallintoneuvosto voi lain mukaan antaa hallitukselle ohjeita asioissa, jotka ovat laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan hallintoneuvoston jäseniin ei nimenomaisesti sovelleta luottolaitoslainsäädännön mukaisia luotettavuus- ja sopivuusvaatimuksia, ellei hallintoneuvostolle ole annettu hallitukselle kuuluvia tehtäviä. Toisaalta luottolaitosten hallinto- ja ohjausjärjestelmiltä yleisesti ottaen edellytetään kattavuutta ja oikeasuhtaisuutta, joilla varmistetaan luottolaitoksen johtaminen tehokkaasti ja varovaisten liikeperiaatteiden mukaisesti (LLL 7:1). Tulisiko luottolaitosten hallintoneuvostojen jäsenten kuulua luottolaitoslain perusteella jonkin tyyppisen luotettavuus- ja sopivuusarvioinnin piiriin siitä riippumatta, onko hallintoneuvostolle annettu luottolaitoslain ja yhteisöläinsäädännön mukaan hallitukselle kuuluvia tehtäviä?

-

Mahdollisia muita huomioita ja kehitysehdotuksia luottolaitoslakiin liittyen? Huom! Luottolaitoslain 15 lukuun liittyviin seikkoihin pyydetään vastaamaan edellä osiossa II.

-

2. Laki kiinnitysluottopankeista ja katetuista joukkolainoista (151/2022, kiinnitysluottopankkilaki)

Kiinnitysluottopankkitoimintaan liittyvien johdannaisten käytöstä säädetään kiinnitysluottopankkilain 26 §:ssä (sallitut johdannaissopimukset) ja 24 §:n 5 momentissa (johdannaissopimusten vaikutus katepoolin arvonalaskentaan). Onko johdannaisiin liittyvää sääntelyä tarpeen tarkentaa lain tasolla?

-

Voimassa olevaa kiinnitysluottopankkilakia valmisteltaessa tunnistettiin yhdeksi sääntelyn kehittämismahdollisuudeksi väliluottotoimintamallin laajentaminen siten, että väliluoton velallisena voisi olla myös muualla ETA-alueella kuin Suomessa sijaitseva luottolaitos, kun tämä kuuluu kiinnitysluottopankin kanssa samaan konsolidointiryhmään tai talletuspankkien yhteenliittymään (ks. HE 203/2021 vp, s. 41–42). Tällaista ehdotusta ei kuitenkaan voitu sisällyttää hallituksen esitykseen asian vaatiman jatkovalmistelutarpeen vuoksi. Olisiko tämän kaltaisen lainsäädännön jatkoselvittäminen edelleen ajankohtaista? Jos kyllä, olisiko tällaiselle sääntelylle konkreettista tarvetta joko nyt tai lähitulevaisuudessa?

-

Kiinnitysluottopankkilain 38 §:ssä säädetty säännöllinen tiedonantovelvollisuus ja 36 §:ssä säädetty viranomaisraportointivelvollisuus poikkeavat erityisesti siten, että markkinoille suunnatussa säännöllisessä tiedottamisessa katettujen joukkolainojen liikkeeseenlaskijan on katepooliin sisältyvien vakuuksien osalta eroteltava asuntoyhteisöluotot (mukaan lukien niin sanotut taloyhtiölainat) muista asuntoluotoista, mutta vastaavaa velvollisuutta eritellä asuntoyhteisöluotot ei ole viranomaisraportoinnissa. Tulisiko asuntoyhteisöluotot jatkossa eritellä myös viranomaisraportoinnissa?

-

Ovatko nykyiset viranomaisraportointi- ja julkistamisvelvoitteet katepoolin sisällöstä ja katettujen joukkolainojen keskeisistä ominaisuuksista riittävät vai onko niitä syytä laajentaa joko pankkivalvonnallisista tai katettujen joukkolainojen markkinoihin liittyvistä syistä?

-

Mahdollisia muita huomioita ja kehitysehdotuksia kiinnitysluottopankkilakiin liittyen?

-

1. Laki talletuspankkien yhteenliittymästä (599/2010, yhteenliittymälaki, TYL)

Kuinka yhteenliittymien jäsenluottolaitosten ja keskusyhteisön välinen keskinäinen vastuu nykysääntelyn mukaan näkemyksenne mukaan toimii?

-

Olisiko keskusyhteisön ja jäsenten välistä keskinäiseen vastuuseen liittyvää sääntelyä tarpeen kehittää? Olisiko keskinäistä vastuuta perusteltua syventää tai rajata nykyisestä? (TYL 5 luku)

-

Tulisiko yhteenliittymän yhteisvastuuta selkeyttää keskusyhteisön tai sen jäsenluottolaitoksen konkurssitilanteissa? Olisiko ryhmäkonkurssi tarkoituksenmukainen vaihtoehto? Tulisiko yhteisvastuuta muuttaa keskusyhteisön tai jäsenluottolaitoksen konkurssitilanteissa lisämaksuvelvollisuutta laajemmaksi yhteisvastuuksi?

-

Mahdollisia kommentteja yhteenliittymän yhteisvastuusta kriisinratkaisun näkökulmasta:

-

Muut mahdolliset huomiot yhteenliittymän yhteisvastuusta:

-

TYL 17 §:ssä säädetään keskusyhteisön ohjeidenanto-oikeudesta. Säännöksen perusteella keskusyhteisöllä on oikeus antaa jäsenluottolaitoksilleen ohjeita maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta sekä näihin liittyvien riskien hallinnasta, luotettavasta hallinnosta, sisäisestä valvonnasta ja ryhmittymän tilinpäätösperiaatteista. Ovatko nämä aihealueet riittävät keskusyhteisön tehtävien ja kansallisen ja EU-sääntelyn näkökulmasta sekä yhteenliittymän (sekä keskusyhteisö että jäsenluottolaitokset) tehokkaan toiminnan näkökulmasta?

-

TYL 17 §:ssä säädetään, että keskusyhteisö voi lisäksi antaa yhteenliittymän toimintaa koskevia yleisiä toimintaperiaatteita noudatettavaksi yhteenliittymän kannalta merkittävässä toiminnassa. Havaintojanne säännöksen toimivuudesta ja sen mahdollisista kehittämistarpeista? Olisiko toimintaperiaatteiden ja TYL 17.1 §:n mukaisten ohjeiden keskinäistä roolia tarpeen selkeyttää?

-

Mikä on pankkivalvojan (Finanssivalvonta/EKP) rooli yhteenliittymälain mukaisten ohjeiden ja toimintaperiaatteiden antamisessa tällä hetkellä käytännössä? Miten tätä roolia tulisi mahdollisesti kehittää?

-

EU:n vakavaraisuusasetuksen ((EU) No 575/2013) 10 artiklassa säädetään niistä edellytyksistä, joiden täytyessä pankkivalvoja voi antaa poikkeuksen yhteenliittymään kuuluvalla luottolaitokselle jättää soveltamatta tiettyjä vakavaraisuusvaatimuksia yksittäisen luottolaitoksen tasolla. Miten yhteenliittymälain mukainen ohjaus- ja valvontamekanismi tästä näkökulmasta toimii ja onko tässä aihealueessa kehittämistarpeita?

-

Voimassa olevassa lainsäädännössä yhteenliittymän keskusyhteisöllä ei ole varsinaisia ohjaus- ja valvontakeinoja ryhmittymän sisäisiin yritysjärjestelyihin, lukuun ottamatta keskusyhteisön oikeutta hyväksyä jäsenluottolaitoksen sääntömuutokset. Ottaen huomioon ryhmittymien sisäinen rakennekehitys, tulisiko sääntelyä kehittää tästä näkökulmasta (esimerkiksi edellyttämällä sulautumisilta, jakautumisilta ja muilta yritysjärjestelyiltä keskusyhteisön puoltavaa lausuntoa)?

-

Ovatko keskusyhteisön nykyisen lainsäännön mukaiset ohjaus- ja valvontakeinot selkeät ja riittävät vai tulisiko niitä edelleen kehittää ryhmittymän tehokkuuden, tarkoituksenmukaisen toiminnan tai muusta näkökulmasta? Tulisiko esimerkiksi kehittää keinoja, joilla ohjataan yhteenliittymää ja jäsenluottolaitoksia nykyistä laajemmin ja ongelmia tehokkaammin ennaltaehkäisevästi?

-

Muut mahdolliset huomiot yhteenliittymän ohjauksesta ja valvonnasta?

-

Voimassa olevassa yhteenliittymälaisissa ei ole erillisiä säännöksiä yhteenliittymän hallinnon järjestämisestä. Millaisia muutostarpeita tässä aihealueessa on havaittu? Tulisiko esimerkiksi keskusyhteisön lakisääteisen valvontaroolin edellyttämien tehtävien riippumattomuuden varmistaminen huomioida nykyistä tarkemmin?

-

Muita kommentteja keskusyhteisön ja yhteenliittymän hallinnon järjestämiseen:

-

Yhteenliittymälain 4.2 §:ssä säädetään keskusyhteisölle sallituista omistuksista ja keskusyhteisölle sallitusta muusta toiminnasta. Säännöksen mukaan ”Keskusyhteisö saa tarjota yhteenliittymään kuuluvien yritysten tarvitsemia palveluja, omistaa osakkeita ja osuuksia yhteenliittymään kuuluvissa yrityksissä ja harjoittaa muuta yhteenliittymän kannalta perusteltua sijoitustoimintaa. Keskusyhteisö ei saa harjoittaa merkittävässä määrin muuta liiketoimintaa.” Havaintojanne sääntelyn mahdollisista selkeyttämis- ja muutostarpeista, ottaen huomioon myös yhteenliittymän keskusyhteisön nimenomaiset tehtävät yhteenliittymän ohjauksessa ja yhteisvastuumekanismissa?

-

Muita huomioita ja sääntelyn kehittämistarpeita talletuspankkien yhteenliittymien näkökulmasta?

-

2. Laki liikepankeista ja muista osakeyhtiömuotoisista luottolaitoksista (1501/2001,liikepankkilaki)

Huomioitanne yritysjärjestelyitä koskevan sääntelyn toimivuudesta (2–3 luvut) ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne liiketoiminnan luovutusta koskevan sääntelyn (4 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne toimiluvan luopumista koskevan sääntelyn (5 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne selvitystilaa ja konkurssia koskevan sääntelyn (6 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Mahdollisia muita huomioita ja kehitysehdotuksia liikepankkilakiin liittyen?

-

3. Laki osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista (423/2013, osuuspankkilaki)

Huomioitanne varojen jakoa ja sidottua omaa pääomaa koskevan sääntelyn (2 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne yritysjärjestelyitä koskevan sääntelyn toimivuudesta (3–4 luvut) ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne liiketoiminnan luovutusta koskevan sääntelyn (5 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne toimiluvan luopumista koskevan sääntelyn (6 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne selvitystilaa ja konkurssia koskevan sääntelyn (7 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Mahdollisia muita huomioita ja kehitysehdotuksia osuuspankkilakiin liittyen?

-

4. Säästöpankkilaki (1502/2001)

Voimassa oleva säästöpankkilaki on vuodelta 2001. Eri yhteyksissä säästöpankkilain on havaittu tarvitsevan uudistuksia. Missä teemoissa ovat keskeisimmät uudistustarpeet? Aseta esiin nostamasi teemat tärkeysjärjestykseen.

-

Havaintoja kantarahasto-osuuksia ja säästöpankin oman pääoman hallintaa liittyvän sääntelyn toimivuudesta? Mitä uudistustarpeita on havaittu tähän liittyen?

-

Säästöpankkilain mukaan säästöpankin hallintojärjestelmä rakentuu säästöpankin isännistä ja säästöpankin hallituksesta. Säästöpankin hallintorakenne määritetään tarkemmin säästöpankin

säännöistä. Säännöissä määritetään muun muassa säästöpankin isäntien valinta (esimerkiksi säästöpankkikokouksessa) sekä se, onko säästöpankilla hallintoneuvosto. Kehitysehdotuksia säästöpankin hallintorakenteen sääntelyyn liittyen?

-

Kehitysehdotuksia säästöpankkiliitännäisten yritysjärjestelyjen sääntelyyn?

-

Mahdollisia muita huomioita ja kehitysehdotuksia säästöpankkilakiin liittyen?

-

5. Laki hypoteekkiyhdistyksistä (936/1978, Hypo-laki)

Voimassa oleva Hypo-laki on vuodelta 1978. Missä teemoissa ovat keskeisimmät uudistustarpeet? Aseta esiin nostamasi teemat tärkeysjärjestykseen.

-

Mahdollisia muita huomioita ja kehitysehdotuksia Hypo-lakiin liittyen?

-

6. Laki rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta (699/2004, rava-laki)

Mahdollisia huomioita ja kehitysehdotuksia rava-lakiin liittyen?

-

Kyröläinen Anni
Vammaisfoorumi ry